

JÁSZI ÉVA

fejlesztő-, gyógy- és pszichopedagógus, tanár
Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Tanszék
Egér

Gondolatok az együttnevelésről a többségi pedagógia tükrében

Mit értünk *integrált nevelés*en?

Az integrált nevelés a pedagógiában a fogyatékos és nem fogyatékos egyének közös élet- és tanulási térben történő együttes nevelését, tanítását és képzését jelenti, mindannyiuk fejlődési lehetőségeinek optimalizálása céljából. (Feuser 1999.)

Hazánkban az általános pedagógiai körébe tartozó és a speciális nevelési szükségletű gyermekek együttes nevelésére-oktatására a szakemberek leggyakrabban az integráció szót használják. Én kedvezőbbnek tartom az *együttnevelés* kifejezést, mert az integráció szó egyéb tudományoknak és a politikai szókinsznek is része. Szociális értelmezése szerint az akadályozott emberek részvételének biztosítását jelenti a társadalmi folyamatokban az óvodától az iskolán át a szabadidőben, otthon és a munkában egyaránt.

Az *integráció filozófiája* a gyermekközpontúságra, a Rousseau-i gondolatokra, Claparede „egyenre szabott iskola” modelljére, Decroly „érdeklődési központokra” épülő pedagógiájára, valamint Vigotszkij, Galperin, Piaget, Aebli elméleti alapvetéseire támaszkodik.

Az *integráció alapelve*: az iskola mindenkié! Ebből következően feladatként jelenik meg egy gyermekközpontú, humánus, demokratikus, szolidáris, kommunikatív, életszerű, kooperatív, felelős iskola megteremtése.

Az integráció *pedagógiai jelentése*, hogy minden gyermek és tanuló megkülönböztetés, kirekesztés nélkül, egymással együttműködve, a mindenkori fejlettségi szintjén, pillanatnyi észlelési, gondolkodási és cselekvési kompetenciájához mérten, egy közös tárggyal és tárgyon tanul és játszik. Az integráció, mint pedagógiai feladat azt jelenti, hogy megkíséreljük az akadályozott és nem akadályozott gyermekek tanulását és életét didaktikai és módszertani eszközökkel professzionális módon felügyelni, védelmezni és segíteni. Napjainkban már nem az a kérdés, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése együtt történjen-e ép társaikkal vagy külön speciális intézményekben, hanem a kérdés úgy módosul, *hogyan* történjen mindez.

A pedagógia számára vannak még *megválaszolandó* váró kérdések:

- Hogyan lehetséges a tanulási folyamatokban minden gyermek közreműködő részvételét egyéni képességének és fejlődési ütemének megfelelően biztosítani?
- Hogyan valósulhat meg, hogy az általános iskola alkalmas legyen a sajátos nevelési igényű gyermekek befogadására, képes legyen az egyes gyermekek sajátos igényeinek kezelésére?
- Hogyan lehet a gyógypedagógiai professzió tudását a pedagógiai együttműködések segítségével a többségi intézményekben felhasználni?
- Hogyan lehet az integrált nevelés-oktatás elterjedésével a speciális iskolák szervezésében és működésében végbemenő funkcióváltást segíteni: olyan szolgáltatásokat megvalósítani, amelyek direkt módon elősegítik az integrált nevelést?
- Hogyan lehet az európai együttműködések megerősítésével bővíteni az integráció tudásháttérét?

Az együttnevelés gondolatát, a több évtizedes külföldi fejlődési folyamatot követően, Magyarországon a rendszerváltás után a politika, a törvényalkotás és a gyógypedagógia csak-

nem egy időben vette át. A magyar neveléstudomány elméleti munkáiban az együttnevelés gondolata még csak elvétve jelenik meg, de a gyakorlat szintjén már megtörténtek az első biztató kezdeti lépések az óvoda és az iskoláztatás minden szintjén.

A megvalósításban kulcsszereplő a pedagógus. Az iskola pedagógiai koncepciója, a tanároknak az integratív oktatáshoz szükséges didaktikai, metodikai felkészültsége és minősítettsége különösen meghatározó. Az integráció nem valósítható meg csupán a kompetenciák összegzésével, igényli a pedagógusok új és más képességeit, más jellegű beállítódást a gyermekek és a fogyatékoságuk iránt, a tanári szerep funkciójához is. Ahhoz, hogy a pedagógus nevelési segítséget tudjon nyújtani, nemcsak megfelelő kompetenciákkal kell rendelkezni, hanem olyan elfogadó attitűddel is, ami segíti a gyermekek fejlődését.

A tanárok személyes attitűdje, gyakorlata, tanítási szokásai gyakran komolyan akadályozhatják az iskolarendszerbeli változtatásokat. Az integrált oktatás didaktikai követelményei, valamint a részt vevő pedagógusok és más szakemberek együttműködése központi elemei az integrált pedagógiának, amely összefüzi a gyógypedagógiát és a többségi/általános pedagógiát.

A hagyományos felfogás szerint a homogén csoportokba történő beiskolázás megkönnyíti az oktatást, s ez érinti a fogyatékos gyermekeket és ép társaikat egyaránt, mert a homogén összetételű tanulócsoportok kialakítása a tehetsémgeloszlás mindkét extrém tartományára vonatkozott. Mai kutatási tapasztalataink alapján ezt az álláspontot a modern pedagógia már erőteljesen megkérdőjelezi. Minden tanulócsoportban heterogének a gyerekek kompetencia, képességek, készség, érdeklődés, szükséglet tekintetében. A csoport sokoldalú interakciója a gyerekekben új képességeket alakít ki. Az iskolának minden egyes gyermek számára azt a segítséget kell megadnia, amelyet egyéni tulajdonságai megkívánnak. A korszerű iskola célja a személyiségre orientált oktatás-nevelés, amelyik nem a deficitre, hanem a megismerési nyereségekre koncentrál. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a szegregált, speciális eszközökkel és módszerekkel történő oktatás-nevelés által nyújtott előnyök mellett jelentős hátrányok járnak együtt az épekkel való érintkezés beszűkülése, a szociális kapcsolatokban történő fontos tanulási folyamatok elmaradása terén. Ma már általánosan elfogadott az a tény, hogy ha valódi integrációt akarunk elérni, az ép gyerekeknek tapasztalatokat kell szerezniük a fogyatékosággal történő interakciókról.

Az együttnevelés sikerét nagymértékben befolyásolja a szakemberek továbbképzése, a szakmai szolgáltatások területeinek kimunkálása és továbbfejlesztése.

A hatékony továbbképzések tartalmát és szervezeti formáit tekintve a tapasztalatok alapján megállapítható, hogy a legjobb forma, ha a pedagógusok és a gyógypedagógusok egymásnak kooperatív módon adnak tanácsot.

Ennek eredményeképpen pozitív változás csupán akkor érhető el, ha

- az információk és a tanácsok tartalma a tanárok ténylegesen aktuális kérdéseinek és szükségleteinek felelnek meg;
- a résztvevők aktivitását a gyakorlatra orientált tanulás formájában követelik meg. Az ismeretek pusztá átadása nem elegendő ahhoz, hogy azokat saját oktatási-nevelési szituációkban alkalmazni is tudják;
- a témákat problémaorientáltan tanulmányozzák, több szint és dimenzió figyelembevételével;
- az oktató nem annyira előadó, sokkal inkább konzulens szerepet tölt be.

Célként kell a tanárképzésben is kitűznünk azt, hogy a pedagógusjelöltek elsajátítsák azon szakutadást, attitűdöt, készségeket, értékeket és elkötelezettséget, melyre az oktatásban, a szülőkkel, tanár kollégákkal és más szakemberekkel való együttműködésben szükségük lesz

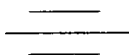
ott, ahol a fogyatékos és más zavart mutató gyermekek fejlesztése az intézmény általános szemléletének része.

A többségi iskolák befogadókészségét erősíteni kell. A befogadással együtt járó útkeresés a jövőben innovatív folyamatként a többségi iskolák munkájában is minőségi javulást eredményezhet.

Akár mottóként is megfogalmazható az, hogy az akadálymentesítést itt kell kezdeni, komoly szemléletváltásra van szükség a témában, vagyis először a fejekben kell leküzdeni a fennálló akadályokat!

IRODALOM

1. Mesterházi Zsuzsa: Integrált nevelés a nemzetközi és a hazai oktatásszervezésben. Gyógypedagógiai Szemle, 2002/1.
2. A gyógypedagógia új útjai – rendszerfejlesztés, tanácsadás, integráció (szerk. Zászkaliczky Péter, Viktor Lechta, Ondrej Matuska) Bárczi G. Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Budapest, 1999.
3. Együttnevelés – speciális igényű tanulók az iskolában (szerk.: Csányi Yvonne). Altern Füzetek 5. Iskolafejlesztési Alapítvány, OKI, 1995.

Dr. SZABÓ KLÁRA
tanszékvezető főiskolai docens
SZTE JGYTF Kar
Szeged

A bölcsész szakok szakmódszertani jellemzése a JGYTFK-n: változatok a megújulásra *

A szakmódszertan oktatásának és a tanárképzés jellegzetességeinek áttekintését bölcsész és egyéb szakok vonatkozásában is az európai felsőoktatási térséghez való csatlakozás, a bolognai folyamat irányelvei alapján kidolgozott felsőoktatási reform, illetve az utóbbi néhány év hazai általános- és középiskolai oktatásában végbemenő változások (pl. új típusú érettségi bevezetése) teszik különösen indokolttá. Ezeken túlmenően a leendő tanárok szakmódszertani képzésében figyelembe kell venni azt is, hogy az utóbbi időben magának a tanulási folyamatnak az értelmezése is jelentős változáson ment át, és a hagyományos iskolai oktatási keretekben folyó, szűkebb időbeli korlátok közé beszorított tanulási folyamat (6-18 éves életkor között) időközben az élethosszig tartó tanulás koncepciójává bővült, mely gyakran a hagyományos iskolarendszeren kívüli oktatási formák keretei között zajlik.

A tanárképzésben a szakmódszertan oktatása szempontjából nem mellékes változás az sem, hogy az egyes szakok és a pedagógiai diszciplínák az előbbieken vázolt módon megújuló oktatási térben egyre erőteljesebben fonódnak össze. Az utóbbi évtizedben azonban mind az egyes szakterületek, mind a tanárképzés egyes területei olyan mértékben váltak inter- és

* Az összegző tanulmány a 2005/2006-os tanév állapotának és terveinek megfelelően készült. Az egységes tanárképzés koncepciójához a szakmódszertan-oktatás e változatának progresszív elemei hasznosak, megfontolandók és felhasználhatók lehetnek a mesterképzésben. (A szerk.)